

LEGYEK

Gera György

Áron aranykoszorús ötvösmester, tavaly hetven éve szerezte meg a segédlevelet. Hálni jár belé a lélek, olyan magateheteten, hogy a tolószékét is Vili, az unokája taszigálja. Ilyenkor nyáron legkevesebb vele a gond. Vili szülei a félhatossal utaznak be Pestre, a 18,10-sel érnek haza, a gyerek kirakja a vénembert reggel a verandára, estig alig néz felé. Áron megvan egyedül is. Betúrja elkékült fejét a vadszóló levelek közé, meg-megmorzsol egyet, szagolgatja.

Keze még most is roppant ügyes. Hártyabőrű, feketeeres, reszketeg ez a kéz, a bütyök rég lekopott róla, egy ideje ropog is, fürgesége azonban páratlan. Fogatlan szája mosolyra reped, valahányszor felfedez egy-egy legyet. Semmi egy legyet megfogni, fő, hogy a légy csakugyan légy legyen — előfordult, hogy madárürüléket meg kicseppent szilvalekvárt kapott el.

— Egyéi, mért nem eszel? — mammogja a térdén sátéltatott, szárnya-fosztott légynek. S ráköp egy kockacukorra, hadd boldoguljon a szívókájával.

A veranda hús, a vadszóló elfogja a világot, baracklekvár-illat s a tyúkketrec felől savanyú baromfiól-szag csap néha idáig. Csend van, errefelé mindig csend van, a pesti nyaralók távolabb zsi bonganak, tengelytörést pedig senki sem kockáztat a vízmosásszerű, horpadt útesten.

Vili az utcai szobában sakkozik Gedővel, a szomszédos pallér fiával. Úgy surrantak be a kertkapun, hogy Áron észre ne vegye őket. Jó szolgálatot tesz ez a kertkapu, így elkerülheti a vénembert. Örökké nyámmog, pöröl, számtalanszor lebógte már a fiúk előtt.

Áron óvatosan betoloncolja a legyet a gyufaskatulyába, rést tágit a vadszóló levelek között, nézi a cserepes földet. Hány napja is nem esett? Összerázkódik, visszahúzza a fejét.

— Vili! Vili! — Reszel a torka, mire a gyerek előbúvik.

Tizenkét éves vasgyúró, tiroli bőrnadrágja zsíros, térde csupa heg, barátja két évvel fiatalabb, szalmaszőke, nyápic legény, orra körül szeplőkoszorú.

— Hányszor kell téged hívni? Igazítsd meg a plédemet, fázom.

Vili kedves, értelmes arca elfintorodik, rávésődik valami a vénember sértettségéből. „Csak egyszer legyenek tizennégy éves, gondolja, beállok málnaszedőnek, akkor egész nyáron nem látsz.” Megigazítja a vénember plédjét, betúri.

— Hát te? — kérdi eközben Áron. — Téged hogy hívnak?

— Hisz tetszik ismerni, ő a Gedő — mondja Vili.

A vénember hitetlenkedve ide-odacsavarja múmia fejét, gyanakszik, mindig gyanakszik valamire.

— Na, és legyet fogni tudsz-e? — kérdi.

— Tudok — mondja illedelmesen Gedő.

— Jó velük pecázni — magyarázza Vili.

— Azért gilisztával jobb.

— Gilisztával? Miért nem rögtön gyalogsági gránáttal?

A vénember már csak Vili miatt sem akar szégyenben maradni. Repedésnyire szűkíti szemét, hártavékony bőrét remegések borzolják. Egyszerre olyan nyugtalanság búvik belé, hogy Vili újra begyűrheti a plédjét — a párkányon felfedezett egy legyet. Letép egy vadszőlőlevelet, de az izgalom elgyámoltalanítja: mielőtt összemorzsolhatná, leejti.

— Tetszik még valami? — kérdi Vili.

Áron se lát, se hall. A légy ott kényeskedik a párkányon. Kis légy, sovány, bizonyára fiatal is, ezeket lehet a legnehezebben megfogni, szüntelen cifrázzák a szárnyukkal. „De most emberedre létel”, gondolja a vénember, s begörbíti ujjait. Élettelen csapda a keze, nesztelenül settenkedik, nem súrolja a fát, nem vet árnyékot.

— Na, ezt én is megnézem magamnak — mondja Gedő. Kissé eltátja a száját, elöl egy foga hiányzik.

— Akár írhatod is a végrendeletét — hetvenkedik a vénember. — Tőlem még légy nem menekült. Tudod, hány van ebben a skatulyámban?

— Három — mondja Gedő.

— Három az eszed tokja! Huszonkettő! Igaz, Vili?

— Igaz.

— Számolni tetszik őket? — Gedő vigyorog. — Oltári tag a nagyfaterod — mondja Vilinek.

— Az — hagyja rá Vili. Hozzáfűzi: — Egyszer megmutatom a nyakperecet, amivel díjat nyert.

Gedő szája a füléig ér.

— Cirkuszt kéne csinálni velük — ajánlja. — Ha bolhákkal lehet, miért ne lehetne legyekkel is? Huszonkettő? Azt tetszett mondani: huszonkettő van a skatulyában?

— Volt már ötvenkettő is! Igaz, Vili?

— Igaz.

Gedő röhög.

— Hatodik bé! — kiáltja. — Ratkó osztály! Tanítani kéne őket! Csinálnék nekik egy bordásfalat gyufaszáלבól...

— Hülye vagy — mondja Vili. — Gyere, játszunk inkább egy sakkot.

— Miért? Szerinted miért ne lehetne? — csimspaszkodik Gedő ötletébe a vénember. — A légy is van olyan intelligens, mint a bolha.

— Azért ötvenkettő, az sok — mondja Gedő. — Nehéz rendet tartani köztük. — A hasát fogja, úgy röhög. — Huszonkettő is elég. Több be se fér a skatulyába.

— Az eszed tokja nem fér be! — nevet a vénember. Rég volt ilyen jókedve, egészen fiatalosan nevet. — Ötvenkettő is befér, ha mondom!

— Nem kell összezsúfolni őket — ellenkezik Gedő. — Huszonkettő épp megteszi. — Már fáj a hasa a röhögéstől. Alig bírja kinyögni: — El...repült... a huszonhar...madik... el...repült...

Áron arca most mozdulatlan. Egysíkú és áttetsző, mintha hólyagpapírból vágták volna ki. Tekintete tapogatózik, szemüvege párás. Nem nézi a párkányt, rálógatja fénytelen múmia-pillantását. Kétség nem fér hozzá: a légy csakugyan elszállt.

— Te zavartad el! Éreztem, hogy ráfújtál! — Áron átlátszó fülét vörösre festi a düh. — Elzavartad! A barátod zavarta el! — rikácsolja. — Ilyen barátod van, Vili! Irigyel tőlem egy girhes legyet is! — Hadonászik, kicsavarodik a plédből, lába toporzékol a tolószék számlóján.

— Mit idegesíti magát, apó — mondja Vili. — Tudhatja, hogy nem szabad... — Majd a föld alá süllyed szégyenében. — Elég bizonyítvány magának hat aranyérem.

— Ő zavarta el! — nyámmogja a vénember. — Nem akarta, hogy megfogjam! Cirkusz, meg bordásfal! ráfújt a légyre, éreztem!

— Mit számít egy légy? — emeli meg a hangját Vili. — Elszállt, hát elszállt, jön helyette másik.

— Jön, persze, hogy jön! — lihegi a vénember. — De ha nem fúj rá, ezt is megfogom! — Egészen magán kívül van, szemüvegét is lekapja. — Huszonkét légy van a skatulyámban, reggel óta huszonkettőt fogtam, nem hiszed? — Kotorászik a zsebében, nem találja a skatulyát. — Ezzel a kezemmel fogtam mindet, ezzel ni! — Hadonászik. — Mert én megsuggerálok a legyeket — jelenti ki váratlanul. — A kezemmel tudok szuggerálni. De nemcsak legyet ám...

— Kézze! szuggerálni? — álmélkodik Gedő. — Ilyet még nem halottam.

— Sok mindent nem hallottál te még! — A vénember jubilál. Hö-rög, de már nem annyira a dühtől. — Elfújni egy legyet, azt persze egy borjú is tud. De kézzel szuggerálni! Megparancsolni: ide gyere! ezt csináld! ehhez belső tűz kell... — Már alig jön ki hang a torkán, mégis folytatja: — Egyszer csak érzem, hogy perzsel a lelkemben valami, mint az olvasztott ezüst, úgy perzsel, aztán kígyózni kezd a tűz, elharapózik, vakarózni volna kedvem, úgy égeti a bőröm, s terjed, terjed, míg az ujjam bögyéig nem ér... — Összedörgöli a kezét, zörög a tenyere. — Na, te híres! Próbáljuk meg? Mit szuggeráljak belőled? Kuttyát? Ribiszkebokrot?

Gedő riadtan Vilire pislog. Vili azonban hátat fordít a barátjának, Áronhoz lép, ismét bebugyolálja.

— Mit izgatja magát? — korholja a vénembert. — Tudja, hogy nem szabad.

Áron rá sem hederít.

— Na, te híres! — kiáltja Gedőnek. — Inadba szállt a bátorság? Nézz a kezemre!

Gedő hátán hangyák szaladgálnak, rengeteg hangya, be sem férne mind a gyufaskatulyába. A világ semmi kincséért sem emelné tekintetét a vénember kezére, csak a lihegését hallja, de attól is remeg.

— Vili a bácsi unokája — bukik ki belőle — tessék őt megsziggerálni.

— Engem? — csattan fel Vili. — Teszerinted nem lehet!

— Én csak azt mondtam, hogy kézzel... hogy ilyet még nem halottam...

Poszméh fúrja be magát a verandára, akár egy csellóhúr, úgy bong. Áron ráréved, megfedelkedzik Gedőről. Letép egy vadszőlő levelet, megmorzsolja, utána kibuktatja a farácson túlra.

— Na, jössz? — mondja.

Gedő majolika-sápadt, Vili cserbenhagyta, egyedül áll szemközt a vénemberrel. Viszket a teste, akárha bene is tűz terjedne. „És, ha az öreg elfelejti, hogy kell visszacsínálni?”, hasít belé. „Ribiszkebokornak maradni egy életen át...?”

— Tessék engem békén hagyni — biggyed le a szája. — Tessék Vilit megsziggerálni.

— Persze — diadalmaskodik a vénember. — Inadba szállt a bátorság! Most már szánod, bánod... „Tessék Vilit megsziggerálni”. — Az unokájához fordul: — Látod, ilyen barátod van, Vili, ilyen alattomos

Fogatlan szája mosolyra reped. Ugyanolyan elégedetten mosolyog, mint amikor egy legyet fedez fel. Kezét fölemeli, ujjait szétterpeszti, aztán lassan, görcsösen összecsucolja. Némán, dermedten magába merül. Karja vízszintesen előrenyúl, csigavonalakat ír le.

— Na, gyere — kántálja —, már éled bennem a tűz...

Gedő parancsnak engedelmeskedik, amikor előrelép. Fölszegi a fejét, de csak egy idomtalan, reszkető, szürke foltot lát. Térde foszlós, mint a spongeya, toroka dagadt. Tompán, megbabonázottan bámul a vénemberre.

— Hadd... majd engem...

Vilit is sírás fojtogatja. Többé nem marad kettesbe a vénemberrel, még ma este megmondja: inkább világgá megy.

— Ereggy innét! — kiabálja. A vénemberhez fordul. — Nem érdemli meg Gedő, hogy apó sziggerálja.

Áron bólint.

— A kezemre nézz! — suttogja. Eksztatikusan forgatja a szemét, lehunyja, tágra mereszti. — Terjed a tűz... lángokban áll a szívem... tisztán, fényesen lángol... Érzed, milyen meleg?

— Érzem — mondja Vili.

— Rögtön kicsap... rögtön a te szívedig is elér... Nézz a kezemre, és ne gondoldj semmire... Ne félj... az igazakat nem süti... Olyan lesz, mint a színezüst... Hajolj ide... el akarlak érni a kezemmel...

Vili letérdel. Potyognak a könnyei. Amikor Áron hideg keze a homlokához ér, megborzong.

— Engedelmeskedj a kezemnek — mammogja a vénember. — Hatalmas a kezem, mindennek lelket ad... lelket és formát... új fazont kapsz tőlem... légygő zsugorítalak... nagyvá teszek, akár egy mozdony... Gőzmozdony, ez az! — ujjong fel. — Az leszel, gőzmozdony!

— Gőzmozdony? — szalad ki Gedő száján.

— Gőzmozdony! — parancsolja ellentmondást nem tűrőn a vénember. S már gajdol is tovább: — Ne félj... oltalmazni fog a kezem... nem siklasz ki, nem robbansz fel... Indulj! Nem szabad késned! Tizenhárom kocsi vontatsz, háromszáz utassal!

Vili négykézlábra ereszkedik, fűjtat, köröz a jobbkarjával. Aztán nekilődul, ügetőre fogja. A talpfa-csattogást is utánozza, a döccenést is a váltókon. Átdörömböl az asztal alagútján, liheg, zakatol. Térdén sajognak a frissen behegedt sebek, jajgatás helyett fütyül. Amint elroboz Gedő mellett, belerüg.

— Lassíts! Vedd le a gőzt! — dirigálja Áron. Ragyog, fénylik a boldogságtól. — Mehetsz, jól van! Zöld a szemafor! A kezemre nézz! Ide! Tűzet adok neked! De most tovább! Kapcsolj rá! Rögtön Miskolcon vagyunk!

— Miskolcon? — hüledezik Gedő.

— Ott! — rikácsolja Áron. — Budapest—Miskolc: három perc! Három perc alatt Miskolcra röptelek! Akarsz te is...?

— Nem... — didergi falfehéren Gedő.

Utolsó pillanatban hőköl vissza, Vili így is a lábára gázol. S már ott pöfög a veranda túlsó szélén, a három üveg kovászos uborka mellett. Liheg, csuromvíz az inge, arca maszatos. Már nem fütyül, nem bír fütyülni, teli a tüdeje apró jégszilánkkal. Támolyog, de így is fel-felnéz a vénemberre, felszólítás nélkül is a kezét lesi, mikor inti le. Ám Áron csukva tartja a szemét és megittasultan, ellágyultan mosolyog.

Valaki kinyitja a kertkaput, nyikorogva becsukja.

— Szőnyeg! — kiáltja egy cigányos női hang. — Gyönyörű szőnyeget adok tojásért, csirkéért, gyümölcsért! Na, mi az? Kipusztultak?

Csend. Senki sem válaszol. Áron felnyitja a szemét, három tétova kört rajzol a levegőbe, tekintete elcsigázott, megtört. Gedő a falhoz lapul, Vili az asztal alatt kushad.

— Nem hallják? Nincs itt senki? — jön közelebb a hang. Aztán a kirakott samottkockákon léptek kopognak, s megdörren a kertkapu.

Csend, újabb csend. De ez nyúlós, sűrű. A veranda és a fásszín között töppedő, kiöregedett barackfáról szotyós puffanással leesik egy gyümölcs. Alszanak a tyúkok, fel sem serkennek tőle.

— Gyere — mammogja a vénember —, bújj vissza belém. Gyere, tűz... Nyújtom neked a kezem...

Feltartja a karját, s lassan, fáradtan lebocsátja.

— Vége van, Vili — jelenti be —, előjöhetsz... Ne félj... levettem rólad a kezem.

— Most már nem mozdony? — lép előre bátortalanul Gedő.

Áron rekedt nevetésben tör ki. Térdét csapkodja elszabadult jókedvében, törzse rángatózik.

— Mondd meg neki te, Vili! — rikácsolja. — Hadd hallja tőled! Mondd meg neki, milyen erő van a kezemben! — Engesztelhetetlenül megboldítja: — Amilyen alattomos, tőlem talán még most se hiszi el.

— Már nem vagyok gőzmozdony — lihegi Vili. Nem néz Gedőre, fél ránézni. Lehorgasztja a fejét, megtörli a homlokát. — Itt a gyufaskatulyája — súgja oda a vénembernek. — Leesett az asztal alá.

Áron kiaszott teste előredől, úgy rémlik, rögtön felpattan. Lábát nekiveti a tolószék zsámolyának, kis híján lehengerbuckázik a földre. Hártavékony bőre megfeszül, vad, fekete erek dobognak alatta. Beszélni akarna, de csak nyámmogó, szélütött hangon gagyarászik. Szorítja a gyufaskatulyát, a melléhez, az arcához szorítja. Aztán elrejt, előkapja, ismét eldugja, kiveszi a zsebéből a megkásálódott kocakacukrot, vakon rámered.

— Egy se mászott ki? — szólal meg nagy valahára. — Megnézted, Vili? Egy se mászott ki a skatulyából?

— Egy se — mondja tompán Vili.

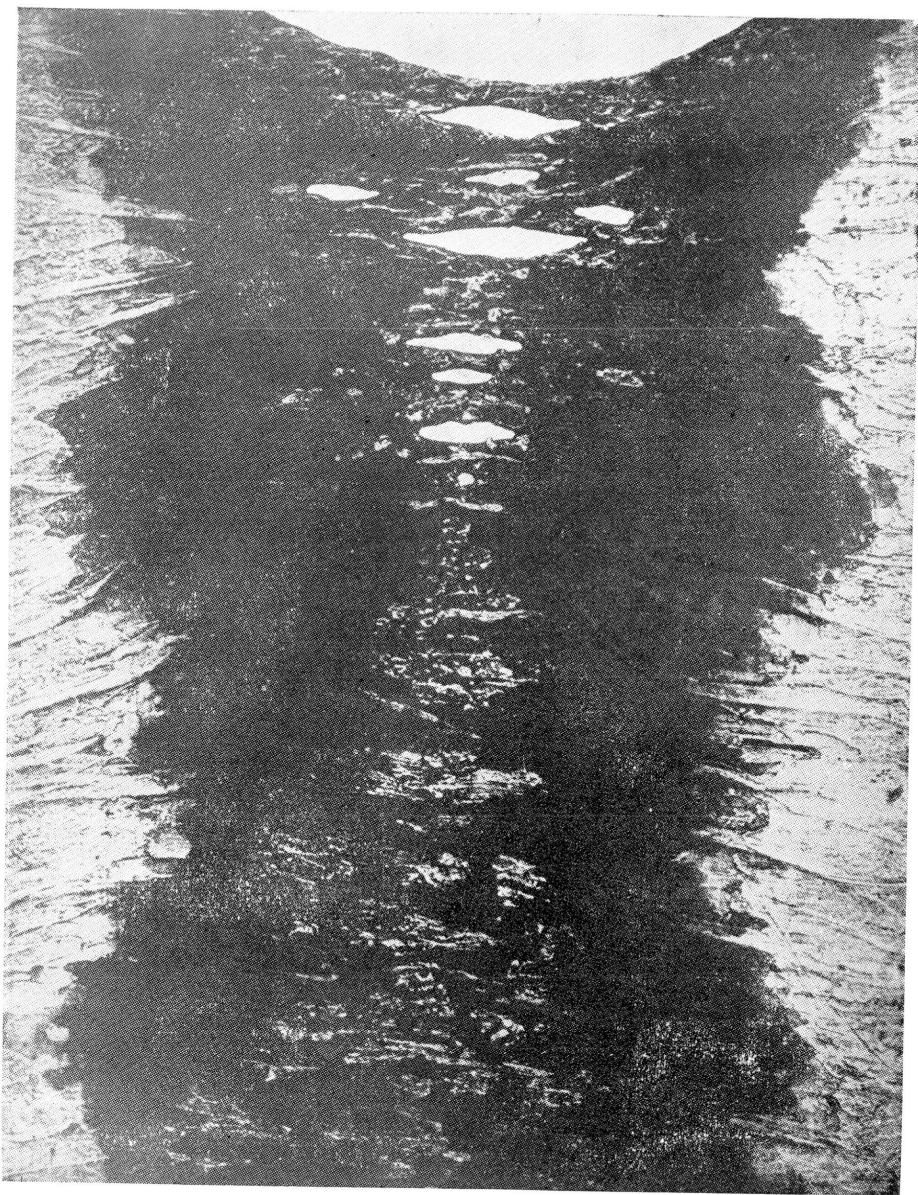
— Mind a huszonkettő megvan?

— Nem nyitottam ki — mondja Vili. — Így volt a skatulya az asztal alatt.

— Így... így... — mammogja a vénember. Vörös, iszonyúan vörös, nem néz a gyerekekre, tapogatózó tekintete a kezére téved, azt nézi, a remegő kezét nézi, amelyről rég lekopot a bütyök, s egy ideje roppog is.

— Köszönöm — mondja aztán —, köszönöm, Vili... — Kezét az ölébe ejti, ő maga mozdulatlan, arca egysíkú és áttetsző, mintha hólyagpapírból vágták volna ki. — Nem kell már semmi... Hadd, jó az a pléd, nem fázom... nincs szükségem semmire, bemehettek játszani...

Befúrja fejét a vadszólólevelek közé, letép egyet, megmorzsolja. Hány napja is nem esett? Három-négy? Cserepes a föld, s az égen sehohol egy felhő...

JAMES — GUITET (Franciaország)

„Az anyag álmódosása” I., 1964